

Reprodukční práva žen a mužů

zpravodaj, červen 2006

Vážení čtenáři, vážené čtenářky,

vítáme vás u druhého čísla minizpravodaje o reprodukčních právech, který vydává obecně prospěšná společnost Gender Studies díky finanční podpoře Slovak-Czech Women's Fund, který se nebojí podporovat nová a nemainstreamová témata. Tentokrát Vám přinášíme informace o nové kampani Hnutí pro život ČR proti interrupcím, která však negativně působí především a pouze na ženy, které interrupci podstoupily, a čekají Vás rovněž krátké zprávy ze světa reprodukčních práv.

V druhé polovině roku 2006 představíme informační balíčky, zpracované expertkami z Gender Studies, Hnutí za aktivní mateřství a Unie porodních asistentek, na tato témata: sexuální výchova, práva rodičů (před, při a po porodu), genetický screening, lesbické ženy a asistovaná reprodukce. Na jejich základě vznikne informační materiál s návrhy změn a zlepšení v relevantních oblastech pro osoby v rozhodovacích pozicích a také leták pro veřejnost.

Přejeme příjemné počtení a pokud vám něco schází, napište nám to nebo rovnou zašlete svůj příspěvek, který budeme moci zveřejnit.

Linda Sokačová – Gender Studies, o.p.s.

linda.sokacova@genderstudies.cz

Pro svobodnou volbu?

Nová drastická kampaň Hnutí pro život ČR

Začátkem května zahájilo občanské sdružení Hnutí pro život ČR jednu z dalších kampaní „proti interrupcím“. Tentokrát se soustředili na Prahu, Brno, Ostravu a dálnici D1. Hlavním motivem, který si za nástroj svého boje zvolili, jsou fotografie částí plodů po interrupci s nápisem „Interrupce – 10. týden. A jak rozhodneš o svých dětech ty?“. Tyto obrázky jsou použity v kombinaci s fotografiemi mladých rozesmátých lidí a s textem: „Život – 18. rok. Žiješ, protože tě tví rodiče chtěli.“

Cílem kampaně, v níž se její organizátoři podle vlastního vyjádření soustředí na náctileté, má být zviditelnění nebezpečí interrupcí. Jediným výsledkem ale nejspíš bude psychický nátlak na ženy, které ať už ze sociálních, zdravotních či psychologických důvodů potrat v minulosti podstoupily či musely podstoupit, a samozřejmě na všechny ty, kteří při nich v jejich rozhodování stáli. Kampaň tak tedy nesmyslně ex post odsuzuje především ty, které tímto zákrokem podle řady studií trpí nejvíce.

Hnutí pro život ČR ve své kampani nepoukazuje na nebezpečí, která interrupce přináší, ale vyvolává úzkost a pocit viny u těch žen, které interrupci podstoupily. Navíc nenabízí žádné možnosti řešení problematiky, ani nehledá odpovědi na otázky, které trápí většinu těch, které před podobným rozhodnutím stojí.

Organizátor se ani nezabývá možnostmi, jak interrupcím předcházet a jak podporovat ženy, které se přes všechny obtíže rozhodnou nakonec mít a samy vychovávat dítě. Podobné informace neobsahuje ani webová stránka, která je jedním z hlavních informačních zdrojů kampaně. Hnutí pro život se dokonce vyslovuje proti antikoncepčním prostředkům a nepodporuje sexuální výchovu.

Cesty, jak omezovat interrupce, existují. Je to kvalitní sexuální výchova a vzdělávání v oblasti reprodukčních práv a povinností a rozvoj odpovědného přístupu nejen budoucích matek ale i otců. Je to vytváření vstřícného prostředí pro rodiče ve společnosti, je to podpora rovných příležitostí pro ženy a muže, které přispějí k lepšímu uplatnění matek na trhu práce nebo podpoří muže v aktivním zapojení do péče o děti.

Gender Studies, o.p.s.

Něco málo z historie interrupcí v České republice

Česká republika je zemí s dlouholetou tradicí legálního provádění umělého přerušování těhotenství. Mimo jiné i proto česká veřejnost považuje za „přirozené“, že má žena právo rozhodnout se, zda porodit chce nebo ne.

Československá legislativa začala po roce 1948 kopírovat změny v pojetí interrupcí v Sovětském svazu. Ty zde byly až do roku 1920 přísně zakázány z jakýchkoliv důvodů. I přes zákaz však byly velmi rozšířené, protože se staly důležitým prostředkem pro kontrolu porodnosti. Řada teoretiků uvádí, že zákon, který je roku 1920 zlegalizoval, odrážel revoluční víru v rovnost žen a Leninův výrok, že žádná žena by neměla být nucena donosit dítě proti své vůli. Autorka W. Z. Goldman však uvádí, že šlo spíše o řešení problematiky nelegálně prováděných interrupcí než o emancipaci a právo ženy na rozhodování o vlastní reprodukci.

V roce 1936 však Sovětský svaz pod vedením Stalina potraty opět zakázal. Toto opatření bylo zavedeno z důvodů zvýšení porodnosti. Právě na tuto sovětskou úpravu reagoval vůbec první československý zákon věnující se umělému přerušování těhotenství z roku 1950. Změněn byl v roce 1957, kdy byly po Stalinově smrti interrupce v SSSR opět legalizovány. Mohly být provedeny do dvanáctého týdne těhotenství. Pokud k zákroku došlo ilegálně nebo mimo nemocnici, hrozily vážné sankce.

Důležitým mezníkem v tehdejší československé legislativě byl zákon č. 68/1957 Sb. Interrupce se stala přípustnou nejen ze zdravotních důvodů, ale také z důvodů „zvláštního zřetele hodných“ a bylo ji možné provést do ukončeného třetího měsíce těhotenství. Pouhá žádost ženy však nestačila, povolení bylo vázáno na činnost interrupčních komisí.

Prověření občané v interrupčních komisích rozhodovali o tom, zda žena bude či nebude moci zákrok podstoupit. Ženy braly tyto komise často jako formalitu. Byly spojeny s falešnými prohlášeními či dokonce korupcí. Často se také uvádí, že před komise chodili profesionální „tatínkové“, kteří si za své služby nechali platit. Službou se pak rozumělo prohlášení, že dítě bylo počato v rámci mimomanželského styku. To, že mimomanželský pohlavní styk byl považován za dostatečný „zvláštního zřetele hodný“ důvod, ponechme raději stranou.

Někteří z vás si možná vzpomenou na scénu z normalizačního seriálu Dnes v jednom domě, kdy Jaromír Hanzlík představuje „nezodpovědného tatínka“ před interrupční komisí nebo jinou scénu ze seriálu Nemocnice na kraji města, ve které Josef Dvořák vystupuje v roli falešného otce. A podobných scén bylo v tehdejší filmové a seriálové produkci nespočet stejně jako ve skutečném životě.

Stranou by také neměl zůstat fakt, že tyto komise sloužily k šikanování a kádrování lidí v tehdejší Českoslovenku.

Protože interrupční komise bránily aplikaci nových lékařských postupů, především miniinterrupcím, a ČSSR se oddalovala vývoji ve světě (včetně jiných „socialistických“ států) byla vytvořena nová právní úprava. Zákon č.66/1986 Sb. o umělém přerušení těhotenství byl přijat v říjnu 1986 a přinesl liberální přístup k této problematice. K zákroku stačí pouhá žádost ženy bez uvádění různých sociálních či ekonomických důvodů. Interrupce může být provedena, pokud těhotenství nepřesahuje dvanáct týdnů a pokud tomu nebrání ženiny zdravotní důvody.

I přes liberální postoj české veřejnosti a historickou zkušenost se však po změně režimu v roce 1989 začaly objevovat tendence usilující o změnu stávající legislativy. Často zmiňovaným důvodem pro tyto aktivity byl kromě důvodů etických také strmý pokles porodnosti. Návrhy usilující o změnu stávající legislativy ve prospěch omezení interrupcí či jejich zákazu jsou v ČR iniciovány křesťanskými neziskovými organizacemi působícími v této oblasti a některými představiteli KDU-ČSL.

Jedním z prvních úspěchů spojení křesťanských neziskových organizací a poslanců bylo schválení zákona o pohřebnictví na jaře 2001. Na popud neziskové organizace Hnutí pro život ČR se do konečné verze nového zákona o pohřebnictví dostal dovětek „...lidskými pozůstatky, jež se musejí pohřbít, se rozumí mrtvé lidské tělo, jeho části nebo plod po potratu.“ Krátce po přijetí zákona byla však připravena jeho novela, která uvedenou část již neobsahovala. Tato epizoda se dá chápat jako předzvěst dalších pokusů o legislativní zákaz interrupcí. Jeden z hlavních iniciátorů, bývalý poslanec za KDU-ČSL Jiří Karas, vyjádřil názor, že potraty by měly být zakázány jako takové.

Další návrh související s problematikou interrupcí byl projednáván v první čtvrtině roku 2004 a přímo se týkal jejich legislativního zákazu. Byl předložen skupinou poslanců v čele s Jiřím Karasem v roce 2003. Na jeho vznik mělo velký vliv Hnutí Pro život ČR. Karas byl, i přes nesouhlas své strany, rozhodnut znovu předložit zákon, který by zakazoval umělé přerušení těhotenství. Zákaz měl být rozšířen i na eutanázii, výzkumy na lidských buňkách či prostituci. Tyto změny plánoval včlenit do zákona o důstojnosti lidského života.

Aktivity usilující o legislativní zákaz potratů vyvolaly řadu protireakcí. Základy k budoucí viditelnější a hlubší polarizaci na hnutí pro život a pro svobodnou volbu v ČR byly položeny u příležitosti prvního Pochodu pro život (proti interrupcím a za legislativní zákaz interrupcí) v roce 2001, kdy Feministická skupina 8. března (dnes Anarchofeministická skupina) vydala Reakci na stanoviska občanského sdružení Hnutí Pro život ČR (Prolife) usilujícího o zákaz možnosti umělého přerušení těhotenství a otevřeně se v závěru tohoto prohlášení přihlásila k odkazu mezinárodní pro-choice hnutí: Jsme pro volbu: pro-choice!

	Zákon České národní rady č. 66/1986 Sb.	Poslanecký návrh zákona
Označení interrupce	Umělé přerušení těhotenství	Usmrcení počatého, ale dosud nenarozeného dítěte
Podmínky k legálnímu provedení interrupce	Sociální a ekonomické podmínky	Krajní nouze (znásilnění, ohrožení života ženy)
Období pro provedení interrupce	Do 12. týdnu těhotenství, ve výjimečných (zdravotních) důvodech i v později	0 (pouze ve stavu nouze)
Kdo rozhoduje o interrupci	Těhotná žena	Ve výjimečných případech lékař
Právní kvalifikace	Lékařský zákrok, plod nemá právní subjektivitu	Trestný čin, interrupce je usmrcením dosud nenarozeného dítěte

Linda Sokačová

Slyšení v Evropském parlamentu: Sexuální a reprodukční práva v Evropě

6. února tohoto roku se v Evropském parlamentu konalo slyšení na téma reprodukčních práv, kterého se zúčastnilo na 130 reprezentantů z Evropské komise, Světové zdravotnické organizace, agentur, nadací, médií a občanské společnosti. Jednou z pořádajících organizací byla ASTRA. Hlavním cílem setkání bylo upozornit na důležitost reprodukčních a sexuálních práv a závazky v této oblasti se zvláštním důrazem na oblast střední a východní Evropy. Mluvčí z organizace ASTRA obhajovali implementaci mezinárodně respektovaných a akceptovaných standardů reprodukčních a sexuálních práv v EU a upozornili na rostoucí pokusy o restriktci v této sféře. Mluvčí rovněž upozornili na to, že rovnosti žen a mužů nebude dosaženo, pokud ženy nebudou moci kontrolovat svá reprodukční a sociální práva. Právě to je důvodem, proč by tyto otázky měly být jednou z důležitých součástí agendy EU.

Doporučení, která zazněla na slyšení v Evropském parlamentu a Evropské komisi:

- implementace doporučení ze Zprávy o sexuálním a reprodukčním zdraví a právech (Report on Sexual and Reproductive Health and Rights - 2002)
- aktivní využívání právních nástrojů týkajících se sexuálních a reprodukčních práv (jako např. Charta základních lidských práv a svobod, direktivy EU vztahující se k genderové rovnosti, evropské smlouvy apod.)
- roční reporty o lidských právech by měly obsahovat zprávy o sexuálním a reprodukčním zdraví a právech.

www.astra.org.pl

Bleskově ze světa reprodukčních práv

Ženská sexuální práva v Chorvatsku

Feministická nezisková organizace Women´s Room (Ženský pokoj) provedla na vzorku 1491 žen výzkum sexuálního chování a práv v Chorvatsku. Studie se zaměřila na ženskou sexualitu, sexuální a reprodukční zdraví a sexuální násilí. Výsledky ukázaly, že 66% žen při prvním pohlavním styku nepoužilo antikoncepční prostředky, 45% (ve věku 18 až 50 let), které vedou pravidelný sexuální život, používá antikoncepci. Chorvatské ženy nejčastěji používají jako antikoncepční metodu prezervativ (52%) a antikoncepční pilulky (18%).

Women´s Room je chorvatská feministická nezisková organizace, která působí na poli reprodukčních a sexuálních práv žen. Nejvíce se organizace zaměřuje na sexuální násilí, obchod se ženami a prostituci, sexuální a genderové minority a ženskou sexualitu. Hlavní cíle jsou zvyšování informovanosti o základních ženských právech a právech sexuálních menšin, potlačování všech forem genderové diskriminace, prevence sexuálního násilí na ženách a sexuálních menšinách.

<http://www.zenskasoba.org/en>

Zpráva o lidských právech žen v Chorvatsku (2005)

Women´s Network Chorvatsko (Ženská chorvatská síť) vydala studii o ženských právech v Chorvatsku, která pokrývá témata jako institucionální mechanismy v oblasti rovnosti žen a mužů, média, vzdělávání, trh práce, násilí, obchod se ženami a ozbrojené konflikty. Stranou nezůstala ani reprodukční práva. Podle studie způsobily vysoké ceny interrupcí ve veřejných nemocnicích a nátlak pro-life organizací vytlačení interrupcí do sféry šedé ekonomiky. Podle autorů studie by potraty neměly být výdělečnou činností.

Katolická církev také v Chorvatsku ostře vystupuje proti asistované reprodukci a děti, které se díky ní narodí, tato insituce označuje za věci. Na školách není povinná sexuální výchova, ani základní biologická znalost reprodukčních orgánů. A to i přes silný zájem veřejnosti, aby tato témata byla do povinné školní výuky zahrnuta. Vzdělávací program Teen Star, který je výběrový, je silně ovlivněn náboženským dogma a zaměřuje se především na sexuální abstinenci.

Celá zpráva je dostupná na: <http://www.zenska-mreza.hr/Izjave/report2005.htm>

Snížení počtu interrupcí v Rusku

V Rusku se snížil počet interrupcí ze 114 na tisíc žen (v roce 1991) na 45 interrupcí na tisíc žen. Na 100 porodů však stále připadá 122 potratů (v roce 1991 to bylo 200 potratů). Pokles je způsoben snadnějším přístupem k moderním antikoncepčním prostředkům a také díky centrům pro plánované rodičovství, která jsou podporována především zahraničními neziskovými organizacemi. V Rusku bohužel stále ještě přetrvává využívání interrupce jako antikoncepční metody.

Astra News 4/06: <http://www.astra.org.pl/biuletyn>

Aperio – časopis pro aktivní rodičovství: Prvních sedm let života

Nejnovější číslo časopisu Aperio, který vydává stejnojmenná organizace, je věnováno prvním sedmi letům v životě dítěte. Najdete zde články věnující se tomu, co nemusíte dělat a přitom zůstanete dobrou mámou nebo tátou, příspěvky o úloze otce v ranném dětství, rozhovor s legendou Innou May Gaskin a přílohu léto s dětmi. Na internetové stránce potom najdete bonusový rozhovor s MUDr. Lukášem Dostálem o vývoji schvalovacích procedur Porodního domu U čápa.

www.aperio.cz

Rovné šance: Možnost informované volby u porodu

Zajímáte se o to, jaká jsou Vaše práva při porodu? Co to je přirozený porod a proč je prospěšný nebo jak Vám může pomoci porodní asistentka? Na tyto otázky Vám pomůže

najít odpovědi informační brožurka Porodního domu U Čápa „Možnost informované volby: porod“. Můžete si ji objednat na e-mailové adrese ops@pdcap.cz.

více informací o Porodním domu U čápa najdete na: <http://www.pdcap.cz>

Irští studenti a studentky požadují větší přístup k interrupčním službám

Na výročním kongresu The Union of Students in Ireland (Studentský svaz Irsko) se jeho členové a členky shodli na nutnosti lobbovat u vlády a dalších relevantních institucí za lepší přístup k legálním interrupcím v Irsku. Podle statistik více jak 6 000 irských žen využívá možnost podstoupit interrupci ve Velké Británii.

Astra News 4/06: http://www.astra.org.pl/38_issue.htm

Kampaň v Bulharsku

V Bulharsku v únoru 2006 začala druhá část kampaně na podporu prevence HIV/AIDS, kterou vyhlásilo tamní ministerstvo zdravotnictví a která bude ukončena v roce 2008. Součástí kampaně je například poskytování anonymních a bezplatných testů na HIV/AIDS. Kampaň je zacílena na drogově závislé, vězně a širokou veřejnost.

Astra News 4/06: <http://www.astra.org.pl/biuletyn>

Snížení počtu interrupcí v České republice

V roce 2005 se v ČR snížil počet interrupcí oproti roku 2004 o 3%. Loni bylo evidováno celkem 40 000 potratů, z toho 26 450 interrupcí. Skoro pětina interrupcí byla provedena ze zdravotních důvodů. V České republice může žena požádat o provedení interrupce bez omezení do 12. týdne těhotenství. Do 24. týdne těhotenství je možné provést potrat z genetických důvodů.

Ústavu zdravotnických informací a statistiky - <http://www.uzis.cz>

Slovensko

Na konci roku 2005 se na Slovensku konala konference učitelů a učitelek sexuální výchovy, kterou uspořádala Spoločnosť pre plánované rodičovství. Na webových stránkách této organizace najdete jednotlivé příspěvky, které se zaměřují na potřeby a očekávání mládeže v oblasti sexuální výchovy a také analýzu učebnic sexuální výchovy na Slovensku.

<http://www.rodicovstvo.sk>

